

PERSONAL SANITARI AMB EXERCICI A SITGES DURANT EL SEGLE XVIII

*M.M. ESCUDÉ I AIXELÀ

L'anàlisi dels llibres d'òbits, de matrimonis i de baptismes del segle XVIII existents a l'Arxiu Parroquial de l'església de Sant Bartomeu i Santa Tecla de Sitges (1), permet investigar aspectes de la història local. A nosaltres ens a interessat conèixer el personal sanitari de base i llur situació.

Aquest coneixement dels professionals sanitaris, ja fossin metges, cirurgians, apotecaris, manescals, llevadores, hospitalers o alguns altres, que es van preocupar dintre de les seves possibilitats, de la sanitat dels nostres pobles, té en els arxius parroquials, una de les fonts per esbrinar certs aspectes sanitaris. Complementada la recerca amb la revisió dels arxius de la Universitat, Reial Col·legi de Cirurgia, Arxius Històrics Municipals i Notarials i d'altres, ens pot servir per conèixer millor la nostra història. En aquest sentit cal recordar l'excel·lent obra de Josep M. Calbet i Jacint Corbella, "Diccionari biogràfic de metges catalans" (2), que contribueix a donar més llum a molts aspectes del passat científic de Catalunya.

Hem fet un estudi sistemàtic del segle XVIII (3), registrant el personal sanitari de Sitges. A més, hem enregistrat la mortalitat mèdico-legal i els aspectes socials que ens poden aproximar a la connexió que existeix entre la història local, la malaltia i la mort (4).

Hem trobat esmentats un total de 77 sanitaris durant la centúria, repartits de la següent manera: 18 metges i 2 estudiants de medicina, 34 cirurgians i 23 apotecaris (5) (Taula I).

(*) U.E.R. d'Història de la medicina. Facultat de medicina. Universitat de Barcelona.

BREUS NOTES BIOGRÀFIQUES DEL PERSONAL SANITARI

1. Metges

Miquel de Cassador. Nat a Alcover (A. Camp) (6). Era donzell o "cabaler" (7) d'una família noble. Doctor en medicina. El tenim datat a l'A.P.S. entre els anys 1701-1731. L'any 1722 era Doctor en medicina a la "Vila de Covet" -Isona- (Pallars Jussà) (8). El 1731 era Regidor Degà de Vilafranca del Penedès (9).

Era un home conflictiu i destacat partidari dels borbons, que va topar aviat amb tota la casta noble sitgetana decidits partidaris dels àustries. Durant la Guerra de Successió fou perseguit per ajudar a les naus filipistes. Va fer la sollicitud per aconseguir la plaça de Tinent del Protomedicat en substitució de Francesc Sampere, sense èxit.

Francesc Querol o Carol. Era natural de la vila de Reus. Se'n fa referència entre els anys 1708-1742. La seva muller fou Maria Mestres. És citat per primera vegada amb motiu del naixement d'una filla (10).

Francesc Bach. Va nèixer a Montardit -Enviny- (Pallars Sobirà). Era batxiller en medicina a Osca, l'any 1744. És citat ja com doctor en medicina, per primera vegada, el desembre de 1743 (11). Ens consta el naixement de dos fills: el 2 de juliol de 1746 i el 13 de febrer de 1748. Se'n fa referència entre els anys 1743-1764. Es va produir l'òbit de la seva vídua -Mariagna- el 5 de maig de 1784 (12).

Francesc Ballester i Ferret. Va nèixer a Sitges (Garraf). Era batxiller en medicina, a Osca, l'any 1754.

Es citat per primera vegada, el 27 d'agost de 1757 com a testimoni d'un matrimoni. Es va casar amb Maria Theresa Cassanyes el 24 de novembre de 1759. Consta el naixement de dos fills: el juliol de 1769 i el 28 de gener de 1774. Es va produir el matrimoni d'una filla, el 26 de febrer de 1783, ja difunt el doctor Francesc Ballester (13).

Joan Batlle i Falp. Va nèixer a Sitges (Garraf). Es va graduar a la facultat de medicina de Cervera, l'any 1771.

Es va casar el 16 de novembre de 1786 amb Maria Antònia Amer (14).

Josep Ferret. Va néixer a Sitges (Garraf). Era batxiller en medicina a Ossa, l'any 1766. Consta la seva mort el 26 d'abril de 1792, quan tenia 42 anys (15).

Josep Falp i Bonifaci. Va néixer a Esterri d'Aneu (Pallars Sobirà). Es va graduar a Cervera l'any 1778. Es va casar el 30 d'abril de 1776 amb Bàrbara Bach (16).

Anton Puros. Doctor en medicina. Es va casar el 4 d'octubre de 1788 amb Antonia Llopis (17).

2. Cirurgians

Pere Pau Segarra. Es fa referència entre els anys 1702-1739. consta el naixement de 9 fills (18). Se li van morir un "albat minyo" (19), una filla (20) i tenim datada la mort de la seva vídua en últimes nupcies -Theresa Segarra- (21).

Anton Reventos. Se'n fa referència entre els anys 1717-1771. Es va casar el 13 de juny de 1724 (22). Consta el naixement de 6 fills (23) i el casament de dos fills (24). Va morir el 7 de febrer de 1771 (25).

Joan Casanovas. Va néixer a Girona. Es va casar amb Eulàlia Payret el 3 de gener de 1732 (26). Se'n fa referència entre els anys 1732-1763. Consta el naixement d'un fill, Joan Casanovas i Payret, que va ésser cirurgià romancista de 2 exàmens pel Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona el 17 de febrer de 1766 (28). Va morir el 2 de setembre de 1763 (29).

Josep Robert i Romagosa. Se'n fa referència entre els anys 1736-1796. Va precedir en quatre generacions al doctor Bartomeu Robert Yarzábal -que fou batlle de Barcelona-.

Es va casar amb Caterina Jova Soler el 9 de setembre de 1738 (30). Sabem del naixement de 5 fills (31). Coneixem la data d'òbit d'un fill i de la seva muller, Caterina (32). Consta el casament de dos fills (33). Va morir el 3 de juliol de 1796 (34).

Barthomeu Benaprés i Gerona. Es fa referència d'ells entre els anys 1763-1796. Consta el naixement de 4 fills (35). Coneixem la data d'òbit de dos fills (36). Va morir el 18 de març de 1796 (37). El 2 de febrer de 1798 es va casar una filla (38).

NOTES

- (1) A.P.S.: Arxiu Parroquial de Sitges. Els llibres d'òbits inicien el seu registre l'any 1509, els de baptisme el 1630 i els de matrimonis l'any 1641. Llibres d'òbits: 1509-1517, 1521-1543, 1551-1564, 1567-1602, 1626-1647, 1676-1685, 1694-1706, 1754-1763, 1763-1776, 1776-1786, 1786-1797, 1797-1808 i ss. Llibres de baptismes: 1630-1659, 1659-1674, 1674-1686, 1686-1692, 1699-1714, 1714-1728, 1728-1742, 1742-1752, 1753-1772, 1773-1797, 1825-1845 i ss. Llibres de matrimonis: 1641-1723, 1723-1766, 1767-1797, 1797-1846 i ss.
- (2) Calbet, J.M.; Corbella, J. Diccionari biogràfic de metges catalans. Barcelona. (Ed. Rafael Dalmau i Seminari Pere Mata). 1981-1983 en 3 vols.
- (3) El personal sanitari del segle XVII ha estat estudiat pel Dr. Pere Serramalera i Cosp (V. Gimbernat, 1985, vol. V, pp. 367-378, i Gimbernat, 1988, vol. IX, pp. 333-346).
- (4) Cfr. Escudé i Aixelà, M.M.: Aspectos sanitarios del archivo parroquial de la iglesia de San Bartolomé y Santa Tecla de Sitges en el siglo XVIII (1701-1800). Barcelona (Tesi doctoral inèdita), 1986.
- (5) La població de Sitges era de poc més de mil habitants a l'inici del segle XVIII, l'any 1719 era de 1606 habitants i l'any 1787 de 3.495 habitants (V. Jou i Andreu, D. Els sitgetans a Isla Cristina. Aportació a l'estudi de les migracions catalanes a l'Espanya dels segles XVIII i XIX. Sitges. (Grup d'estudis sitgetans). 1982.

- (6) Serramalera Cosp, P. Metges, cirurgians i apotecaris en la vila de Sitges durant el segle XVII. V. Gimbernat, 1985, vol. VII, pp. ~~333-346~~ ³⁶⁴⁻³⁷⁸
- (7) Fill que no és l'hereu."
- (8) A.P.S. (Matri. 1641-1723). Matrimoni el 2 de novembre de 1722 d'una filla.
- (9) A.P.S. (Bap. 1728-1742). En tenim notícia perquè el 7 de setembre de 1731, un fill seu -Miquel de Cassador- va actuar com a padri en un bateig.
- (10) A.P.S. (Bap. 1699-1714). El 12 d'abril de 1708 bateig d'una filla.
- (11) A.P.S. (Bap. 1742-1752). Va actuar de padri en un bateig.
- (12) A.P.S. (Ob. 1786-1797). "Mariagna muller que fou de Franch Bach".
- (13) A.P.S. (Matri. 1767-1846). "Franca Ballester filla del doctor en medicina Franch Ballester difunt, amb Thomas Porta comerciant de la vila de Reus, fill legitim de Thomas Porta adroguer".
- (14) A.P.S. (Matri. 1767-1846).
- (15) A.P.S. (Ob. 1786-1797).
- (16) A.P.S. (Matri. 1767-1797).
- (17) A.P.S. (Matri. 1767-1797).
- (18) A.P.S. (Bap. 1699-1714): 19-V-1702, 23-II-1705, 10-XI-1708, 12-V-1711, 10-IV-1713. (Bap. 1714-1728): 6-II-1716, 8-I-1718, 2-I-1720 i 26-V-1722.
- (19) A.P.S. (Ob. 1694-1706). Va morir el 3 de novembre de 1704 un "albat minyo".
- (20) A.P.S. (Ob. 1786-1797). El 27 de juliol de 1792 va morir Josepha Ferret filla de Pere Pau Segarra.
- (21) A.P.S. (Ob. 1754-1763). El 30 de maig de 1758 va morir Theresa Segarra vídua en últimes nupcies de Pere Pau Segarra.
- (22) A.P.S. (Matri. 1723-1766).

- (23) A.P.S. (Bap. 1714-1728): 27-IV-1727. (Bap. 1728-1742): 24-V-1729, 11-II-1733, 4-IX-1735, 6-IV-1737, 23-II-1741.
- (24) A.P.S. (Matri. 1723-1766): 27-XI-1757, 28-XI-1758.
- (25) A.P.S. (Ob. 1763-1776).
- (26) A.P.S. (Matri. 1723-1766). "Matrimoni de Joan Casanovas, jove cirurgia, natural de la ciutat de Girona, amb Eulalia Peyret filla de Geronim Peyret, difunt".
- (27) A.P.S. (Bap. 1742-1752). Bateig d'un fill el 26 de maig de 1748. "Pare Joan Casanovas cirurgia habitant a Sitges".
- (28) Arxiu Universitari de Cervera. 134-51, 167-64, 165-123.
- (29) A.P.S. (Ob. 1763-1776).
- (30) A.P.S. (Matri. 1723-1766).
- (31) A.P.S. (Bap. 1742-1752): 20-XI-1750, 2-X-1752. (Bap. 1753-1772): 1-X-1755, 30-XI-1756, 29-XII-1751.
- (32) A.P.S. (Ob. 1754-1763): es va produir l'òbit d'un fill el 5 de maig de 1754. (Ob. 1763-1776): la seva muller Caterina va morir el 26 d'octubre de 1775.
- (33) A.P.S. (Matri. 1767-1797). Matrimoni el 8 de desembre de 1778 d'una filla, Ventura Robert. Es va casar un fill, Joseph Robert Jova amb Josepa Girona Sella el 9 de maig de 1786.
- (34) A.P.S. (Ob. 1786-1797).
- (35) A.P.S. (Bap. 1774-1786): 8-IX-1763, 19-XI-1765, 30-V-1767, 3-VI-1771.
- (36) A.P.S. (Ob. 1763-1776): 12-IX-1764, 31-X-1773.
- (37) A.P.S. (Ob. 1786-1797).
- (38) A.P.S. (Matri. 1797-1846).
- (39) En el parèntesi es delimita els anys en que apareix a l'arxiu. La creu indica l'any de la mort. Potser d'algu se'n fa referència una vegada mort. Per això, trobem temps molt amplis. A vegades tenim la seguretat de la mort, al fer-se'n menció com a "quòndam" (que fou).

Taula I

Llista del personal sanitari (39)

1. Metges

Francesc Bach (1743-1784)	Anton Guausales (1750)
Francesc Ballester (1757-1783)	Aran Marques (1714)
Joan Batlle (1781-1795)	Geroni Mas Vidal (1748)
Miquel de Cassador (1701-1731)	Vicenç Morgades (1764)
Francesc Fabra (1700)	Anton Puros (1788)
Josep Falp (1776-1792)	Francesc Querol (1708-1742)
Josep Ferret (1792)	Francesc Sans (1792)
Montserrat Ferret (1730-1748)	Serrat Ferrat (1732)
Francesc Guasch (1757)	Jaume Vidal (1729)

Estudiants de medicina

Josep Barrera (1742)
Joan Farret Cassador (1747)

2. Cirurgians

Francesc Albareda (1711)	Josep Malla (1716)
Josep Bauquelles (1767)	Josep Mateu (1734)
Barthomeu Beneprés (1763-1796)	Joan Montserrat (1742)
Josep Boixadeu (1708)	Antoni Oliva (1796-1713)
Miquel Bous (1763)	Geroni Peyret (1716-1732)
Joan Casanovas (1732-1763)	Antoni Pujades (1720)
Joan Casanovas (fill) (1769-1796)	Anton Reventós (1717-1771)
Quintí Coll (1728)	Josep Robert Romagosa (1736-1796)
Josep Ferret (1786)	Pere Rodes (1714-1729)
Pau Gerona (1721-1781)	Francesc Roig (1779)
Josep Gerona (1701-1769)	Narcís Roig (1765-1787)
Joan Grana (1701-1706)	Josep Rovira (1721)
Pere Guilera (1704)	Anton Ruvarisos (1725)
Antoni Llach (1706)	Josep Sala (1710)
Josep Llacuna (1755)	Josep Salt (1709-1717)
Barthomeu Llopis (1708)	Pere Pau Segarra (1702-1792)
Josep Llopis Rodés (1708)	
Pere Llopis Rodés (1724-1728)	

3. Apotecaris

Antoni Amat (1710)	March Parés (1703-1723)
Ignasi Atmellet (1728)	Anton Pasqual (1758)
Josep Atmeller (1728)	Joan Francesc Payret (1777)
Gaietà Benaprés Selva (1762-1793)	Josep Puig (1700-1709)
Agustí Bonet (1706-1710)	Jaume Ribas (1777)
Pere Anton Ferret (1776-1790)	Francesc Ribot (1747-1750)
Francesc Llopis (1700-1785)	Miquel Ribot (1723-1783)
Anton Macià (1766)	Jaume Ribot Girona (1771-1790)
Salvador Macià (1766)	Jaume Ribot Samsó (1741-1780)
Josep Mestre (1703-1726)	Joan Reventós (1725)
Joan Papiol (1707-1713)	Valenti Saló Ribó (1752-1798)
Franch Parés (1717)	